

1

SHKRIMI, RECENSIMI DHE BOTIMI I PUNIMIT SHKENCOR

“Formulimi i problemit është shpesh më me rëndësi se sa zgjidhja e tij..”

“ Ngritja e pyetjeve dhe mundësive të reja, vështrimi i problemeve të vjetra nga këndë shikimi i ri, kërkon imagjinate kreative dhe shënon avancim real në shkencë”

- Albert Einstein and Leopold Infeld (1938)

Hulumtimet dhe publikimet

3

□ Hulumtimet

- Gjinden rezultate të reja
- Hipotezat paraqiten
- Metoda të reja dhe eksperimente ekzekutohen
- Rezultatet, të cilat e përkrahin apo kundërshtojnë një hipotezë

Ç'është hulumtimi?

4

- **Hulumtimi** është një mënyrë sistematike e gjetjeve të përgjigjeve për pyetje/çështje të parashtruara.
- **Hulumtimi** është një kërkim sistematik, i qëllimshëm dhe i precizuar për njohuri të reja, shkathtësi, qëndrime dhe vlera ose për ri-interpretimin e njohurive, shkathtësive, qëndrimeve dhe vlerave ekzistuese

Pse e studiojmë hulumtimin?

5

- Produkt i proceseve të të nxënit, i mbështetur nga akumulimi i përvojës, duke përfshirë dokumentimin e gjetjeve nga hulumtimi.
- Studentët në studime masteri zhvillojnë hulumtim për të dhënë një kontribut origjinal tek njohuritë dhe përmbushin një kusht për të marrë titullin përkatës.
- Hulumtimi u siguron atyre njoftim me njohuritë dhe shkathtësitë e kërkuara për të marrë vendime të sakta dhe të informuara.

Hulumtimet dhe publikimet

6

- Rezultatet e arritura duhet të krahasohen me rezultatet e shkencëtarëve tjerë,
- Rezultatet e hulumtimit duhet të paraqiten para publikut
- Rezultatet duhet të publikohen

Hulumtimet dhe publikimet

7

- **Publikimet** janë një ndër kriteret të cilat përdoren për të vlerësuar kualifikimin e një hulumtuesi
- Tema e diplomës/magjistraturës/doktoraturës e ka karakterin e një pune shkencore
- Kriter për të marrë titullin e inxhinierit të diplomuar/magjistrit/doktorit

Llojet e publikimeve

8

- Medieme të ndryshme në të cilat mund të publikohet
- Në shumicën e rasteve ekziston një proces i evalvimit të punimeve shkencore
- Peer Reviewing:
 - Artikulli evaluohet në mënyre anonime nga shkencëtarët e njohur dhe do të vlerësohet si i përshtatshëm apo jo

Llojet u publikimeve

9

- **Raport teknik** (technical report)
 - Mundëson publikimin e shpejte të rezultateve shkencore
 - Pa Review-proces
- **Artikull në një libër të një konference** (conference proceedings)
 - Mesatarisht prej 4-6 Faqe
 - Mund të raportohet edhe për projekte të cilat ende nuk kane përfunduar
 - Në shumicën e rasteve ka një proces të evaluimit

Llojet u publikimeve

10

- **Reviste shkencore** (Journal)
 - Rezultatet e një pune shkencore të mbyllur publikohen
 - Procesi i evaluimit është në shumicën e rasteve me rigoroz
 - Revistat shkencor evaluohen për kualitetin e tyre në baze të shkallës së citimeve
- Artikull në libër
 - Ngjashëm me artikujt në një konference ose reviste
 - Në shumicën e rasteve një teme e mbyllur

Llojet u publikimeve

11

- Tema e Diplomës dhe Doktoratura
 - ▣ Punim i gjere për të arritur një grade shkencore
 - ▣ Evaluimi bëhet nga komisioni
- Libër
- Dokumentacion teknik, User Manual
 - ▣ Nuk është një punë shkencore

Si zgjedhet një temë?

12

- **Tema e hulumtimi** ose titulli duhet të jetë specifik dhe i qartë.
- Tema duhet të tregojë qartë

kush, çfarë, kur, pse, ku dhe si.

Faktorët e mëposhtëm duhet të drejtojnë përzgjedhjen e një teme/titulli:

- Mundësia për hulumtim
- Unikaliteti i hulumtimit
- Qëllimi i hulumtimit
- Përfitimi nga hulumtimi
- Vlera teorike e hulumtimit
- Vlera praktike e hulumtimit

Shembull i specifikimit të temës

13

- Fusha e interesit: *Drita e diellit*
- Më e specifikuar: *Ndikimi i dritës së diellit*
- Edhe më e specifikuar: *Ndikimi i dritës së diellit te banorët e Alaskës*
- Edhe më shumë specifike: *Ndikimi i dritës së diellit te performanca e punëtorëve të Alaskës*
- Edhe më tej: *Roli i dritës së diellit në përshtatjen ndaj praktikave të reja të punës te punëtorët e Alaskës*
- Edhe më shumë: *Roli negativ i mungesës së dritës së diellit në përshtatjen ndaj praktikave të reja të punës te punëtorët e ndërmarrjeve tregtare të Alaskës.*

A i plotëson parakushtet?

14

- Eksplicite
- Koncize
- Kjo temë u përgjigjet disa pyetjeve:
 - 1) Çfarë? = Roli negativ
 - 2) Si? = anë të mungesës së dritës së diellit
 - 3) Kush? = Punëtorët e ndërmarrjeve tregtare
 - 4) Ku? = Në Alaskë

Një temë e re

15

- Fusha e interesit: *Lidershipi në tranzicion*
- Më specifike: *Raporti i lidershipit teknik me ndryshimet shoqërore të planifikuara*
- Edhe më specifike: *Raporti shkakësor i lidershipit teknik me ndryshimet shoqërore të planifikuara pas luftës në Kosovë.*
- Përfundimtare: *Raporti shkakësor i lidershipit teknik me ndryshimet shoqërore të planifikuara pas luftës në Kosovë: A sjellin strategjitë drejtuese progresin e parashikuar?*

□ Si të shkruhet punimi shkencor?

□ Si bëhet recensimi dhe botimi i tij?

- Njohja e procesit të recensimit, autorit i ndihmon në shkrimin cilësor të dorëshkrimit të punimit dhe plasimit të suksesshëm në revistën e dëshiruar shkencore.
- Ndërkaq, recensimin e punimeve mund ta bëjnë vetëm njerëzit me aftësi të mjaftueshme shkencore, me profil adekuat shkencor dhe experience të mjaftueshme procedurale të shkrimit, plasimit , aprovimit dhe botimit të punimeve.

- **Finalizimi i punës** hulumtuese shkencore, rezultateve të fituara apo zbulimeve të reja arrihet me botimin e punimit shkencore.
- Niveli apo prestigji i revistës ku botohet punimi, jehona e tij shkencore dhe mundësia zbatuese për të mirën e njerizimit, **përcakton rëndësinë apo nivelin e punimit të botuar.**

- Rrugëtimi apo puna shkencore nga gjenerimi i rezultateve, procesimi, analiza e tyre deri te botimi i punimit shkencore
- **Mënyra e prezantimit** të rezultateve, trajtimit të tyre mundë të bëhet në forma të ndryshme.
- Do të trajtohen **format më optimale të punimit**

- **Revistat e ndryshme shkencore** kanë udhëzimet apo shabllonet e caktuara për shkruarjen e punimit në bazë të fizionomisë, qëllimeve dhe nivelit të revistës shkencore.

Si të shkruhet punimi shkencorë?

- Është e nevojshme që çdo studiues të mundohet, që brenda mundësive të tij, të shkruaj punim me vlerë sa më të madhe të mundshme.
- **Punimet me vlera të mëdha** kanë përmbajtje apo tregojnë një të re, tregim apo ngjarje të rëndësishme.
- Këtë e bëjnë me rëndësi të madhe këto elemente të punimit:
 - struktura e tij,
 - përmbajtja,
 - rrjedhja dhe gjuha të cilat rezultojnë në kjarthesi, koherence dhe domethënie të logjikshme.

- Për të shkruar një punim me vlera të mëdha sugjerohen këto veprime të organizuara që kanë këtë renditje:
 1. Për të arrite botimin e një punimi me vlera të larta kërkohen hulumtime të mençura, kërkohet devotshmëri maksimale e të menduarit gjatë punës së zellshme shkencore,
 2. Përgatitje të detajuar dhe qellimplotë dhe
 3. Prezantim logjik

Realizimi i dorëshkrimit të punimit

- Ndërkaq **realizimi i dorëshkrimit të punimit** bëhet sipas një cikli të organizuar në mënyrë të përshtatshme kronologjike.
 - ▣ Cikli i të shkruarit dhe hulumtimit shkencor **fillon me idenë** pa të cilin nuk mundet të fillohet punimi.
 - ▣ **Në bazë të idesë** bëhet evidentimi, leximi dhe analiza kritike e punimeve ekzistuese të lidhura me idenë tënde.
 - ▣ Pas një leximi në fjale, në baze të idesë që kemi, bëhet **identifikimi i pyetjeve relevante** të cilat rezultojnë në hipotezat fillestare.
 - ▣ Në këtë faze të punës vijohet me **përcaktimin apo dizajnimin e metodologjisë adekuate.**

- Në bazë të përgatitjeve paraprake dhe sipas metodologjisë se zgjedhur në kuadër të këtij cikli të punës shkencore, bëhet mbledhja dhe regjistrimi i të dhënave të reja.
- Në fund bëhet analiza dhe interpretimi i të dhënave.
- I tërë ky cikël apo strukture dinamike shkencore që nga fillimi deri kur arrihet botimi i punimit shkencorë, duhet të jetë në mendje, pra në mënyrë permanentë dhe me devotshmëri duhet të vritet mendja më këtë strukture apo cikël hulumtues dhe detajet e tij.

-
- Gjate punës shkencore sipas këtij cikli apo strukture duhet qe vazhdimisht të marrim shënime në mënyrë sa me frekvente për tërë rrjedhjen. Pra të bëhet:
 - grumbullimi i materialit
 - duhet të mbahen shënime për literaturë sa më të freskët lidhur me idenë që pretendojmë ta realizojmë,
 - duhet të shënohen metodat punuese përderisa janë të freskëta në mendje

- Në këtë fazë mendojmë për projektin si titull tentative të punimit
 - Vazhdojmë me leximin e një numri sa më të madh të punimeve korrespondente apo të ngjajshme ekzistuese dhe doemos ti mësojmë ato në mënyrë sa më detale
 - Përcaktojmë një focus të dorëshkrimit
 - Zgjedhim lexuesit për të cilët konsideron që punimi do të jetë atraktiv apo relevant

-
- Bëjmë këto pyetje në këtë fazë punuese:
 - Cili është mesazhi kryesor i punimit?
 - A kemi shtruar pyetje adekuate apo më vlere?
 - A është kjo punë origjinale shkencore?

Përgatitja për shkuarjen e punimit

- Pra se të fillohet shkrimi i punimit duhet të bëhet ri-evaluimi i të dhënave origjinale.
- Ky ri-evaluim apo rishikim i të dhënave duhet të bëhet jo vetëm për shkak të figurave dhe realizimit të tyre, por për të nxjerrë mesazhin fillestar nga të dhënat në fjalë.

Të behët pyetja:

Cili është mendimi kryesor lidhur më të dhënat e fituara, çka është e njohur apo e realizuar para se të botohet punimi i ri ?

- Si dhe sa janë të dhënat që fituam konformë me idetë ekzistuese, sa ato mundë të bëjnë ndërrimin e ideve ekzistuese, apo a hapen horizonte apo kanale të reja hulumtuese më të dhënat që fituam?
- Mënjanë mundësinë vetëm sa për të botuar punime, me koshjence që të gjitha ato që shkruan nuk do të kenë vlerë të dëshiruar shkencore.
- Behu i sinqertë - mos ignore të dhënat që ti ke fituar por të cilat nuk kontribuojnë në mënyrë pozitive në hipotezën tënde (e cila përndryshe do të “ arrihet qëllimi” në mënyrë artificiale duke mos e shprehur realitetin shkencore).

- **Behu sekeltiv**- të fusësh apo përfshish të dhëna të cilat përmbajnë apo mbështesin qëndrimin tënd.
 - ▣ Pra mos e stërngarko punimin me të dhëna të tepërta.
 - ▣ Te mos harrohet që të dhënat e fuqishme e bëjnë punimin transparent dhe me nivel të lartë shkencore por jo të dhënat e dobëta, të cilat mundë të shkaktojnë edhe mjegulli apo zvogëlojnë kjarthesin e punimit.

Planifikimi i punimit

1. Formo një liste apo strukture të titujve dhe nëntitujve
2. Vizato figurat kryesore të cila përfaqësojnë “ boshtin kurrizor” të punimit
3. Mendo për pyetjen se a është punimi apo organizimi i shkrimit që do të realizosh koherent.
4. A është tregimi në fjalë i bazuar në rezultatet e arritura dhe se a korresponduake apo koegzistente me referencat e zgjedhura?

- Nëse përgjigjeje është pozitivë, mund të fillohet shkrimi i punimit. Nëse përgjigjeje është negative kërkohet një punë plotësuese apo ndajshese e cila konsiston në:
 1. Të bëhet revizioni apo ri shqyrtimi i listës së titujve dhe nëntitujve që përfaqon formë të reprezentimit të punimit që do të shkruhet.
 2. Rishqyrto idetë që ishin gjere në atë faze të punës shkencore
 3. Në shumicën e rasteve në këtë pike kohore bëhen eksperimente shtesë duke gjeneruar rezultate të reja të cilat do të fuqizojnë idenë tende.

Organizimi i Punimit

- Gjate shkrimit dhe organizimit të punimit duhet të bëhet kujdes i veçantë në këto elemente:
 - Organizimi,
 - paragrafët,
 - fjalitë,
 - fjalët,
 - shenjat e pikësimit,
 - gramatikën etj.

- Të gjitha këto duhet të ri kontrollohen disa here, duke gjenruar disa versione të punimit deri sa të arrihet versioni final i dorëshkrimit.
- Numri më i madh i versioneve është me i përshtatshmi.
- Gjate organizimit apo shkrimit të punimit duhet të jetë parasysh fakti që detajet janë në nivele apo shkallë të ndryshme.
- Mikro detajet duhet të jenë pjesë organike apo koherente me detajet më të mëdha apo të niveleve të ndryshme.

- Duhet të mendohet në shkallë minjaturjale dhe poashtu në shkallë globale të punimit.
- Këto të dyja duhet të jenë të ndërlidhura dhe të koordinuara në mënyrë koherente. Ndaj edhe me një mendim shpesh të ashtuquajtur shum-dimensional duhet që të mendohen detajet, elementet dhe tërësia në mënyrë simultane dhe të përsëritur.
- Në këtë mënyrë rritet konfidenca e arritjes së një pune të dëshiruar.
- Shkrimi i mençur i cili do të ketë vlerë të lartë karakterizohet karakterizohet edhe me efikasitet të lartë. Efikasiteti në fjale apo shkrimi i mençur rritë shancën që të arrihet kjarthesi e duhur e prezantimit të ideve.

- Organizimi i mirë i punimit doemos rritë mundësinë e punimet për tu lexuar, respektivisht rrite lejueshmërinë e tij.
- Si përfundim të përmendim këto qeshtje për arritjen e shkrimit të punimit sa më cilësorë:
 - Të fillohet sa më shpejt që është e mundur
 - Të bëhen pyetjet:
 - a) Pse unë jam duke bërë këtë?
 - b) Pse lexuesi apo komuniteti profesional do të joshet me këtë punim, me çka punimi është atraktiv?
 - c) A është tregimi apo shkrimi im koherent dhe se a ekziston mesazhi i kjarthe?

Struktura e punimeve shkencore

37

- Përmbajtja
- Qartësia
 - ▣ Cilën temë e shqyrton punimi?
 - ▣ Cilat metoda përdoren?
 - ▣ Cilat metoda janë zhvilluar?
 - ▣ Cilat rezultate janë arritur?
 - ▣ Krahasimi i rezultateve të arritura me rezultatet të cilat ekzistojnë në literaturë

Struktura e punimeve shkencore

38

□ Titulli

- Tema e punimit duhet të njihet nga titulli
- Informacione të mjaftueshme, ashtu që lexuesi të mund të gjej interesin vet në punim
- Mundësi për të gjetur lexues potencial
- I rëndësishem gjate kërkimit të literaturës

Struktura e punimeve shkencore

39

□ Autoret

- Çdo autor duhet të ketë një kontribut themelor në punim
- Autori i parë ka një peshtë të veçantë
- Renditja alfabetike

Struktura e punimeve shkencore

40

□ Abstrakti

- Çdo reviste/konference i ka kërkesat specifike për gjatësinë dhe formatin e abstraktit
- Duhet të shkruhet për publikun e gjere dhe duhet të jetë një përmbledhje e shkurte e përmbajtjes së punimit
- Duhet të jetë i qartë
- Shume evaluator (reviewer) formojnë një gjykim për punimin në fazën e leximit të abstraktit

Struktura e punimeve shkencore

41

- Keywords
 - ▣ Shumë më rëndësi: Kërkimi i literaturës bazohet në keywords

Struktura e punimeve shkencore

42

□ Hyrja

- Lexuesi duhet të përgaditet në atë që do të vij më pas
- Motivacioni për problemin dhe punën e bërë
- Qëllimet e punimit
- Një ndarje e mundshme:
- Rëndësia e punës dhe përshkrim i shkurtë i problemit,
- Prapavija dhe literatura e mëparshme e cila është me rëndësi për punimin
- Qëllimet e punimit mund të përmbaj një përshkrim të shkurtë të rezultateve

Struktura e punimeve shkencore

43

- Metodat
 - ▣ Thelbi i punimit
 - ▣ Të dhënat hyrëse
 - ▣ Metodatat e përdorura
 - ▣ Detaje të mjaftueshme
 - ▣ Lexuesi duhet të jetë në gjendje të përsëris metodat dhe experimentet e kryera në punim

Struktura e punimeve shkencore

44

- Rezultatet
 - Pjesa më e rëndësishme e punës
 - Të paraqiten në formë të qartë
- Konkludimi dhe diskutimi
 - Këtu shqyrtohen konsekuencat e mundshme të rezultateve
 - Gjeneralizim
 - Rastet e veçanta
 - Puna e mëtutjeshme
 - Konkluzioni dhe abstrakti janë shumë të rëndësishme për evaluatorin (reviewer)

Struktura e punimeve shkencore

45

□ Literatura

- Duhet të përmbaj referencat të cilat më herët janë referencuar në punim
- Në shumicën e rasteve sortohen në bazë të mbiemrit të autorit
- Puna më e re shkencore
- Klasiket e lëmise shkencore
- Citimi i publikacioneve:
 - Në formë numerike [1]
 - Emri dhe viti (Glover, 1986), ose shkurtimisht [Glov86]

Javen tjetër!

46

- Cilat janë:
- METODAT SHKENCORE KËRKIMORE